

Miroslaw Skarzyński¹

Rys. Sun Tzu

Źródło: http://www.transparent.com/chinese/files/2010/09/sun_tzu_001.jpg, 23.02.2011.

Sun Tzu – rozważania o logistyce

Sun Tzu² (544-496 r. p. n. e.), autor pierwszego, klasycznego traktatu o sztuce wojennej (dla odróżnienia od podobnie zatytułowanych dzieł, znany w tradycji chińskiej jako *Księga o trzynastu rozdziałach*) jest jednym z największych starożytnych myślicieli Dalekiego Wschodu. Był wybitnym dowódcą wojskowym, który – z nominacji króla Wu Ho-Lü – został wodzem naczelnym w wojnie z Cz'u.

Sztukę wojny Sun Tzu przetłumaczono na wiele języków obcych. Najstarszy przekład na japoński pochodzi z VIII w. Po francusku traktat ten ukazał się w 1772 roku, rosyjsku – w 1860 roku, angielsku – w 1905 roku, a niemiecku – w 1910 roku.

Uważa się, że sporządzony przez jezuitę J. J. M. Amiota przekład francuski *Sztuki wojny* Sun Tzu, czytał Napoleon Bonaparte, który wykorzystał w praktyce jego poglądy, odnosząc wiele sukcesów. Operacje wojenne Napoleona wywarły także wpływ na treść takich dzieł jak *Zarys sztuki wojennej* Antoine H. Jomini'ego³ oraz *O wojnie* Carla von Clausewitza⁴ (którego rozważania cytował George Cyrus Thorpe w swojej książce *Czysta logistyka: Nauka przygotowania wojny*⁵)⁶.

Logistyka w działaniach wojennych

Sun Tzu twierdził, że wojna to sprawa o żywotnym znaczeniu dla państwa, podstawa życia lub śmierci, droga do przetrwania lub zagłady. W ramach teorii wojny wyodrębnił 5 elementów: droga, niebo, ziemia, dowództwo, zasady. Właśnie w zasadach, określanych także jako prawa organizacji i dyscypliny wojskowej, zawarł problematykę „dróg zaopatrzenia w rzeczy potrzebne wojsku”.

Pisał: „Na ogół do prowadzenia wojny trzeba mieć tysiąc lekkich wozów bojowych, tysiąc krytych skórą ciężkich wozów taboru i 100 000 żołnierzy w pancernych pasach”. Armię należało zaopatrzyć dwukrotnie: kiedy wyruszała na wojnę i gdy z niej powracała. Wynikało to z przeświadczenia, że tylko uzbrojenie i sprzęt wojskowy należy zabrać z kraju. Zdawano sobie sprawę z tego, że transport zaopatrzenia na duże odległości (niska ładowność transportu jucznego i zaprzęgowego, niewielka szybkość, długi czas przewozu, stosunkowo liczna obsługa i eskorta, znaczne potrzeby w zakresie żywności, paszy i wody) był nieefektywny. Zatem podstawowym źródłem zaopatrzenia armii

prowadzącej działania bojowe, z dala od własnego zaplecza, musiały być zasoby miejscowe, których eksploatacja według Sun Tzu była niezbędna – „Tak więc mądry dowódca stara się pozyskiwać zapasy od wroga. Jeden buszel żywności od wroga równa się stu naszym. Jeden pikul⁷ jego paszy jest wart dwudziestu naszej”. „Tak więc armia bez ciężkiego sprzętu i wyposażenia zostanie pokonana. Jeśli nie ma dostaw – zostanie pokonana. Jeśli nie ma zapasów – zostanie pokonana”.

Wojska powinny zajmować rejonny łatwe do funkcjonowania, a więc zasobne w żywność, paszę i wodę. Przestrzegał – „Nie obózuj na trudnym terenie” – na którym zniszczono między innymi system nawadniający – „nie zatrzymuj się na terenie odcięty” – pozbawionym źródeł, studni, pastwisk i opału.

Zaspokojenie potrzeb armii w żywność, paszę i wodę miało bezpośredni wpływ na stan psychofizyczny ludzi i zwierząt. Doskonale o tym wiedział Sun Tzu i dlatego pisał – „Dbaj o wyżywienie wojska”. Obrazowo przedstawiał symptomy niedostatku zaopatrzenia – „Gdy żołnierze stają oparci o broń, to znaczy, że są głodni. Gdy ci, co przynoszą wodę, najpierw piją sami, to znaczy, że wojsku doskwiera pragnienie. Jeżeli wojsko zabija konie i zjada ich mięso, to znaczy, że brakuje im zboża”.

Sun Tzu dużo uwagi poświęcał analizie zaopatrzenia materialowego i zapasów, bowiem od nich zależała zdolność bojowa wojsk przeciwnika – „choćby miasto otaczały mury z żelaza i fosy z wrzasku, jeśli nie jest należycie zaopatrzone, nie obroniłoby go nawet Jiang Taigong ani Mo Ti”.

W działaniach wojennych postulował wykorzystanie ognia. Wyodrębnił 5 sposobów atakowania ogniem, z tego celem trzech było podpalenie składów, zapasów, transportów z dostawami, gdyż brak środków materiałowo – technicznych osłabi siłę wroga armii, a więc może przyczynić się do odniesienia zwycięstwa. Pisał, „woda może odgrodzić wroga, ale nie zniszczy jego zapasów i wyposażenia. Kto pomaga sobie w ataku ogniem, jest bystry, kto pomaga sobie powodzią, jest mocny”⁸.

Poglądy Sun Tzu można szeroko interpretować, odnosząc je do działalności w różnych dziedzinach⁹. Jednak analizując tylko te, które literalnie dotyczą sztuki wojennej, a w tym logistyki wojskowej, można stwierdzić, że jego twierdzenia są ponadczasowe (na przykład zastosowano je świadomie i konsekwentnie w wojnie z Irakiem w 1991 roku¹⁰), chociaż zmienił się diametralnie charakter i skala prowadzonych operacji wojennych.

¹ Dr hab. M. Skarzyński jest pracownikiem Zakładu Organizacji i Zarządzania Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu oraz Instytutu Zarządzania Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu (przyp. red.).

² Inaczej Sun Zi, Sun-tsy.

³ Zob. M. Skarzyński, *Antoine Henri Jomini – XIX-wieczny teoretyk i praktyk logistyki*, Logistyka nr 5/2008, s. 81-83.

⁴ Zob. M. Skarzyński, *Carl Phillip Gottlieb von Clausewitz – o logistyce*, Logistyka nr 2/2009, s. 99.

⁵ Zob. M. Skarzyński, *George Cyrus Thorpe – „Czysta logistyka”*, Logistyka nr 1/2009, s. 79.

⁶ R. E. Dupuy, T. N. Dupuy, *Historia wojskowości. Starożytność-średniowiecze*, D. W. Bellona, O. W. Rytm, Warszawa 1999, s. 37; Sun Zi, *Sztuka wojenna. Chiński traktat o skutecznej taktyce i strategii w walce zbrojnej oraz w życiu i w interesach*, Wyd. Vis-à-vis/Etiuda, Kraków 2007, s. 193; Sun Zi, http://pl.wikipedia.org/wiki/Sun_Zi, 14.11.2010; *Applying the Timeless Principles of Sun Tzu's Art of War to Achieving Excellence in 21st Century Supply Chains*, Supply Chain Research Institute, <http://www.supplychainresearch.com/home/suntzu.html> (dostęp 22.09.2010).

⁷ 1 tan (picul) = 100 chin = 60,46 kg.

⁸ Sun Tzu, Sun Pin, *Sztuka wojny*, Wyd. Helion, Gliwice 2004, s. 60, 66-68, 94, 106, 108, 130; Sun Zi, *Sztuka ...*, s. 17, 19, 29, 31, 32, 34, 38, 79, 109, 122, 123, 124-125.

⁹ Por.: Sun Tzu & G. Gagliardi, *Sztuka wojny. Sztuka zarządzania*, Wyd. Helion, Gliwice 2005; Sun Tzu & G. Gagliardi, *Sztuka wojny. Sztuka marketingu*, Wyd. Helion, Gliwice 2005; Sun Tzu & G. Gagliardi, *Sztuka wojny. Sztuka planowania kariery*, Wyd. Helion, Gliwice 2005; S. Spalek, *Sztuka wojny w zarządzaniu projektami*, Wyd. Helion, Gliwice 2005; Chin-Ning Chu, *Sztuka wojny dla kobiet. Genialne strategie Sun Tzu w służbie płci pięknej*, Wyd. Helion, Gliwice 2009.

¹⁰ Sun Zi, *Sztuka...*, s. 192.